

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

ŚLĄSKIE 38

1. Obiekt

6/2

Dawna Szkoła Ewangelicka, tzw. „Nowa” / obecnie plebania/

2. Czas powstania
1792-1794

3. Miejscowość

BIELSKO-BIAŁA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Fot. 1 widok plebani od strony pn

4. Adres Pl. Ks. Marcina Lutra 12

kw

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie

gmina Bielsko-Biała

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Bielitz, Bielsko

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo katowickie

powiat Bielsko-Biała

8. Właściciel i jego adres

Parafia Ewangelicko-Augsburska
w Bielsku-Białej, Pl. ks. M. Lutra 12

9. Użytkownik i jego adres

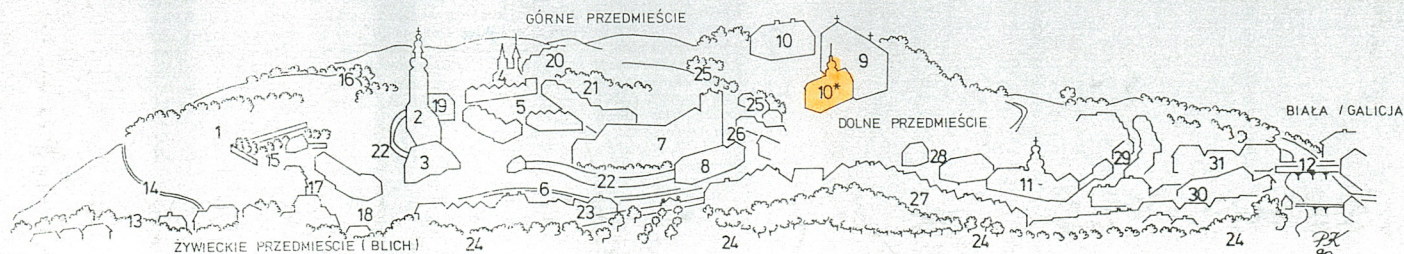
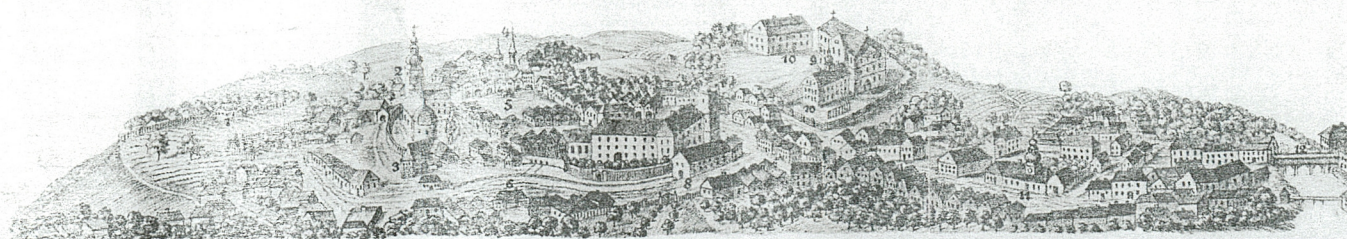
j.w.

10. Rejestr zabytków

A - 130/ 76 ,

02.9.1976

Nr data

MIASTO BIELSKO W R. 1801
NA RYSUNKU SAMUELA JOHANNY'EGO

1. Wzgórze Kościelne
2. Kościół parafialny św. Mikołaja
3. Plebania
4. Kościół św. Trójcy
5. Rynek z podcieniami
6. Fosa zamkowa (ul. Zamkowa)
7. Zamek książęcy
8. Gorzeńnia książęca
9. Kościół ewangelicki p.w. Zbawiciela

10. Stara szkoła ewangelicka
- 10*. Nowa szkoła ewangelicka (obecnie plebania)
11. Kościół św. Anny wraz ze szpitalem miejskim
12. Most na rzece Białej (granica Śląska Austriackiego i Galicji)
13. Dąb przy ul. Blichawej
14. Ul. Sikorski
15. Ogrod plebani kościoła paraf. św. Mikołaja
16. Szosa Cesarstwa (ul. Cieszyńska)

17. Obecna ul. Sikorskiego
18. Dzisiejszy pl. Żwirki i Wigury
19. Szkoła katolicka
20. Domy przy ul. Józefa (Sobieskiego)
21. Cmentarz i ogrody przy kościele św. Trójcy
22. Mury miejskie
23. Ul. Pasternak (1-go Maja) biegnąca między domami i parkanem ogrodów zamkowych
24. Ogrody zamkowe

25. Domy i drzewa nad potokiem Niper (ul. Łaska)
26. Plac Garncarski zwany też rynkiem Smolnym (pl. Chrobrego)
27. Zabudowa południowej strony późniejszego placu Giedowego (Smolki)
28. Początek ulicy Pszczyńskiej (Barlickiego)
29. Dzisiejsza ul. Gerszona Daa
30. Uliczka „Ku Kludce”

Obiekt stanowi element zespołu kościoła ewangelickiego pw. Zbawiciela. Jest to budynek wolnostojący, usytuowany przy placu, zwrócony do niego frontem, zamykający go od str. wsch. Przed budynkiem starodrzew / lipy, kasztanowiec, świerki i późniejsze/. Z tyłu budynku zabudowa gospodarcza.

Jest to obiekt murowany z cegły palonej, otynkowany / nowy tynk kropiony/ częściowo podpiwniczony /od str. pd/. Piwnice sklepione, fundamenty kamienne. Na parterze sklepienia, na piętrze stropy drewniane. Dach konstrukcji drewnianej, wysoki: przyczółkowo-naczółkowy, kryty blachą miedzianą. Budynek piętrowy, o zwartej bryle, zbudowany na rzucie prostokąta, z ryzalitami środkowymi na głównych elewacjach / płytkim frontowym i wydatnym tylnym/.

Elewacje o skromnym wystroju architektonicznym / zachowanym pierwotnym/ w postaci profilowanego gzymsu podokapowego, zaokrąglonych narożników. Wykroje otworów elewacji prostokątne, z wyjątkiem wyjścia od zaplecza, zwieńczonego półkoliście.

Stolarka okienna drewniana nowsza, o formatach tradycyjnych /dwuskrzydłowa ze ślemieniem, sześciokwaterowa/. Otwory okienne częściowo zblendowane.

Fasada 9-cio osiowa z 3-osiowym ryzalitem środkowym. W ryzalicie centralne wejście ze stolarką 2-skrzydłową / współczesną klepkową/.

Elewacje boczne 5-osiowe z dachem przyczółkowo-naczółkowym. Elewacja tylna z wydatnym ryzalitem środkowym mieszczącym tylne wyjście / z sieni/ o wykroju półkolistym.

Wnętrze o układzie symetrycznym, dwutraktowym z sienią i klatką schodową w osi środkowej.

W sieni sklepienie kolebkowe z lunetami o podcienych spływach. W tylnym trakcie sieni klatka schodowa tunelowa, z arkadą o łuku koszowym, ze schodami 1-biegowymi o stopniach drewnianych.

Po bokach klatki schodowej korytarze ze sklepieniami żaglastymi na gurtach.

Posadzka w sieni z płytek betonowych. Sień, korytarze i klatka schodowa współcześnie wykończone lamperią z boazerii. Po bokach sieni 4 izby nakryte sklepieniami kolebkowymi z lunetami.

W procesach adaptacyjnych budynku wprowadzono wtórne podziały izb parteru; kuchnia i kancelaria.

W izbach parteru podłogi z desek oraz posadzki betonowe i wykładziny.

Stolarka drzwiowa w większości współczesna- klepkowa. Z sieni wejście do piwnic schodami betonowymi łamanymi. Piwnice sklepione kolebkowo, potynkowane, częściowo na ścianach eksponowany wąż kamienny. Ze spocznika klatki schodowej na piętrze, wejście na boki do mieszkań. W mieszkaniach stropy płaskie, drewniane, wystrój współczesny. Układ wnętrz częściowo przekształcony w procesach adaptacyjnych.

Instalacje: wod-kan, elektryczna, c.o., gaz.

Obiekt stanowi element zespołu kościoła ewangelickiego pw. Zbawiciela. Budowa zespołu złożonego z kościoła i pierwszej szkoły możliwa w wyniku wydania przez ces. Józefa II Patentu Toleracyjnego 13.11.1781 r. W rezultacie 15.01.1782 prośba ewangelików bielskich do władz krajowych o wydanie zezw. na budowę modlitwni i szkoły, rozpatr. pozytywnie 26 stycznia 1782. Budowa prowadz. pod kierunkiem „Bau-Direktion” z burmistrzem Bielska Christianem Gottliebem Krishke i pastorem Cieszyna Traugottem Bartelmusem. Teren zakupiony od A. Klimkego zespół od 1782 określany terminem „Bielskiego Syjonu”. Z uwagi na rosnące potrzeby edukacyjne w latach 1792-94 zbudowano nową szkołę w stylu barokowo-klasycystycznym dla pomieszczenia czterech, dwuoddziałowych klas / nauka w cyklu ośmioletnim/. Obie szkoły były usytu. i ane tak, że wraz z umieszczonym pośrodku domem modlitwy tworzyły układ podkowiasty, w otoczeniu zieleni i alei drzew na osi nakierowanej ku miastu układ ten był reminiscencją barokowej architektury rezydencjonalnej entre cour et jardin - między dziedzińcem a ogrodem. W późniejszym czasie wokół tego założenia powstały dalsze budowle i inaczej zostały ukształtowane osie kompozycyjne całości. Nowa szkoła miała cztery klasy / sale/ na parterze oraz mieszkania dla pastorów i nauczycieli na piętrze. W 1795 roku szkoła otrzymała zegar i dzwonek szkolny umieszczony prawdopodobnie w niewielkiej wieżeczce- sygnaturce obecnej..cd wkładka nr 1

<p>14. Kubatura 4930 m/3</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa 736,80 m/2</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne szkoła ewangelicka i mieszkanie</p>	<p>17. Użytkowanie obecne kancelaria parafialna i mieszkanie</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1795 prawdopodobnie wówczas postawiono na dachu wieżyczkę - sygnaturkę z zegarem i dzwonkiem szkolnym / wieżyczka dziś nie istnieje, czas jej likwidacji nie jest znany, być może przy adaptacji na plebanie/ - 1914 adaptacja d. szkoły na plebanie / proj. 1913 r. adaptacji szkoły na plebanie autorstwa Weinzettel & Riedel Architekten u. Stadtbaumeister Biala/ Archiwum Parafialne. - 1941 adaptacja 1 p. na potrzeby mieszkalne wg proj. Karl A. Urbanke Baumeister Bielitz Radetskystr. 2. 1941 - 1970 remont elewacji - 1977 malowanie wnętrza, wymiana posadzek, stolarki okiennej, wykonanie izolacji poziomej - 1985 remont dachu ze zmianą pokrycia dachu z eternitu na blachę miedzianą - 1987 remont elewacji / tynków/ 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny budynku dobry. Stan zachowania wartości zabytkowych średni / obiekt utrzymał pierwotną bryłę oraz wystrój elewacji i konstrukcję.</p> <p>Na elewacjach wprowadzono jednakże obcy tynk kropiony</p> <p>Częściowemu przekształceniu uległy wewnętrzne podziały</p> <p>budynek uzyskał wewnątrz nowoczesny wystrój przez wymianę stolarki drzwiowej , okiennej , posadzek ,jednakże przy zachowaniu tradycyjnej formy.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>wyremontować elewacje z przywróceniem gładkiego lica tynku</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Bielsko- plan katastralny z 1836 roku / z uwidocznionym zespołem kościoła ewangelickiego pw. Zbawiciela /Archiwum Służby Ochrony Zabytków Bielsko-Biała/.

Bielsko - plan katastralny z 1836 r. / z uwidocznionym budynkiem d. szkoły. Archiwum PSZOZ Bielsko-B./

- Projekt adaptacji d. szkoły na plebanię z 1913 roku autorstwa Weinzettela & Riedel Architekten u. Stadtbaumeister -Biała , Archiwum Parafialne.
- Projekt adaptacji 1 piętra na potrzeby mieszkalne Karl A. Urbanke Baumeister- Bielitz Radetskystr.2.1941. Archiwum paraf.
- Rysunek Samuela Johannya;ego z 1801 roku „Miasto Bielsko”, reprod. z Bielsko-B. „W starej Fotografii”- Jerzy Polak, Mieczysław

22. Biblioteka Tomiczek: Bielsko-Biała 1994 r

- Ewa Chojecka: Architektura i urbanistyka Bielska -Białej do 1939 roku. Bielsko-Biała 1994 r. i : Architektura i założenie przestrzenne oraz treści ideowo-artystyczne Bielskiego Syjonu. Katowice 1995 r.
- Jerzy Polak: Przewodnik po Bielsku-Białej. Bielsko-Biała 1992 rok.
- Jerzy Polak, Mieczysław Tomiczek: Bielsko-Biała w starej fotografii . Bielsko-Biała 1994 r.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce: t. 3 Województwo katowickie, zeszyt 2 powiat bielsko-bialski. Red J i L.Samkowie. Warszawa 1967 r.
- Studium Historyczno-urbanistyczne Bielska. PKZ Kraków 1994 r.
- Z. Perzanowski: Bielsko-Biała. Zarys dziejów rozwoju przestrzennego miasta. Kraków 1958 r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Fot. „Pomnik ks. M. Lutra na tle budynku plebanii” z 1945 roku / repr. z Bielsko-Biała w starej fotografii/

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst.....mgr Mariusz Godek 30.10.1999 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunkimgr Mariusz Godek 30.10.1999 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr.mgr Mariusz Godek 30.10.1999 r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywówArchiwum SOZ Bielsko-Biała

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

załącznik 1,2,3

1. Miejscowość BIELSKO-BIAŁA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) dawna szkoła ewangelicka	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) plan katastralny, zdjęcia
---------------------------------	--	---

tzw. „nowa” / obecnie plebania/

...cd. pkt. 12... sygnaturce obecnej- nieistniejącej, zob. zał. rysunku Samuela Johanny»ego z 1801 roku «miasto Bielsko». Budynek tzw „Nowej Szkoły” używany był do celów dydaktycznych do roku 1914, po czym pełnił do dziś funkcję kancelarii parafialnej i miejsca zebrań / w latach 1971-72 na plebanii było przedszkole/.

2

3

Wkładkę założył:mgr Mariusz Godek.....20.10.1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:Archiwum.SQZ.Bielsko-Biała

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Fot. 2 widok plebani od strony pd

Fot. 3 elewacja tylna /wsch/

11/2 Bielsko - miasto

Bielsko, fragment planu katastralnego 1836 z centrum miasta. Widoczne lokacyjne rozplanowanie szachownicowe, kościoła par. i zamku; po stronie pn. widoczny zespół kościoła ewangelickiego, po stronie wsch. centrum Przedmieścia Dolnego i ogrody zamkowe. Zabudowa murowana oznaczona kolorem czerwonym (w oryginale różowym).

Wojewódzkie Biuro Geodezji i Kartografii w Bielsku - Białej.

Repr. PKZ Kraków, VI. 1993, neg. 46692/A-c.

1. Miejscowość
BIELSKO-BIAŁA

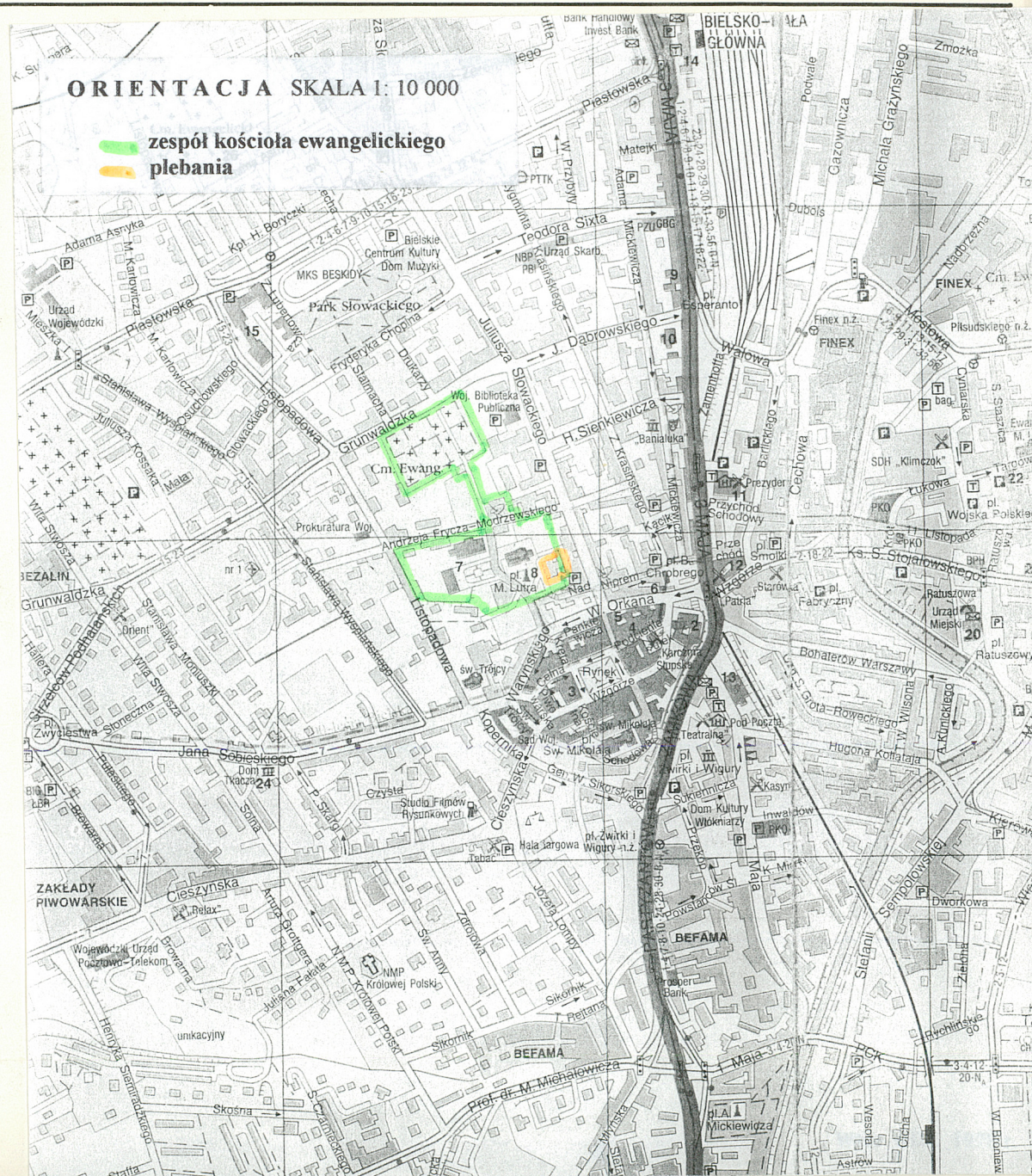
2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
dawna szkoła ewangelicka

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
sytuacja, orientacja, zdjęcia

tzw. „nowa” / obecnie plebania/

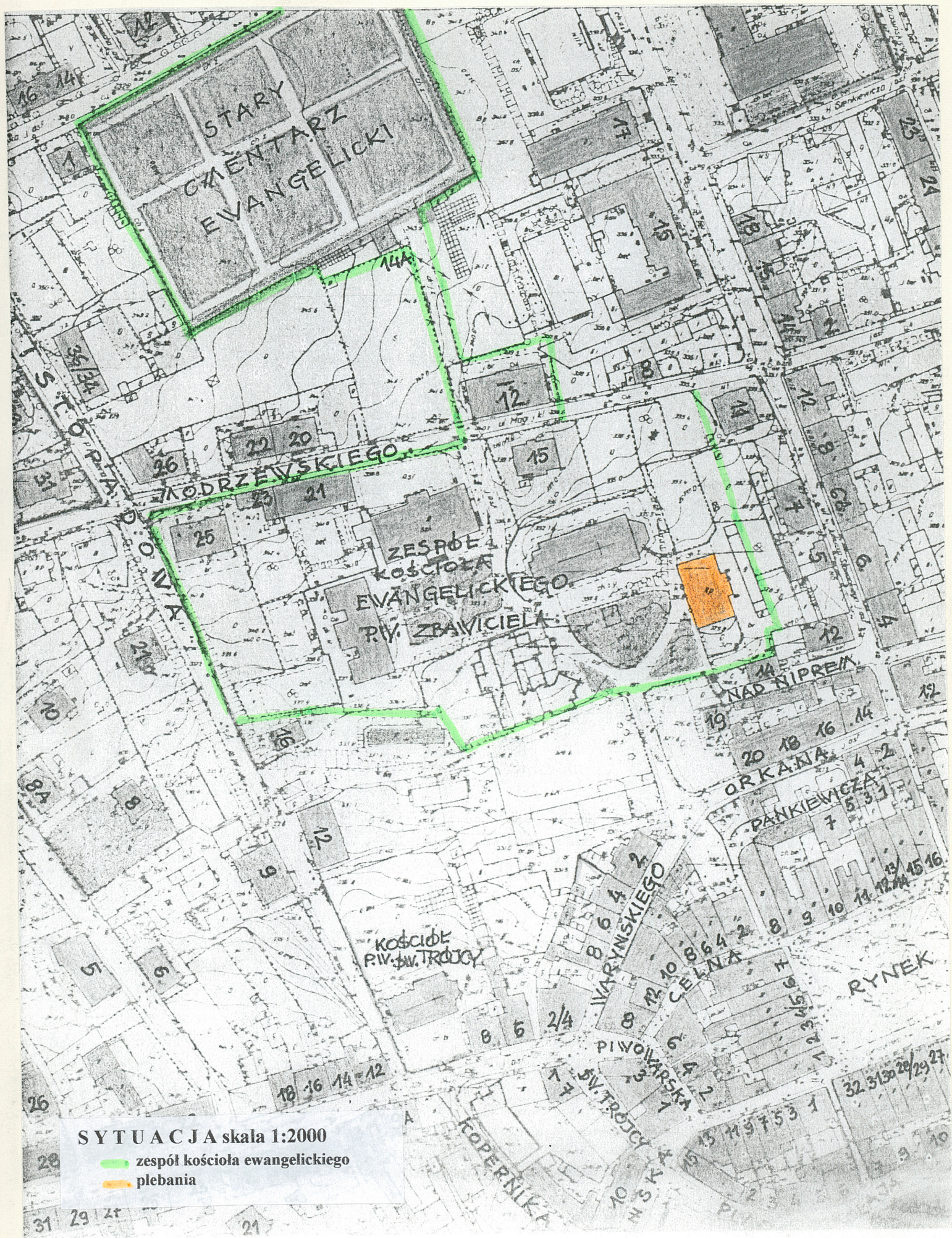
Fot. 4 widok plebani od strony pn

Wkładkę założył: mgr Mariusz Godek 20.10.1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:Archiwum.SOZ.Bielsko-Biała

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

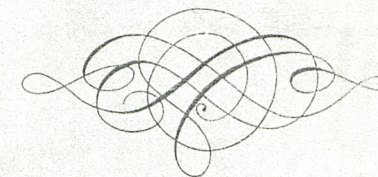
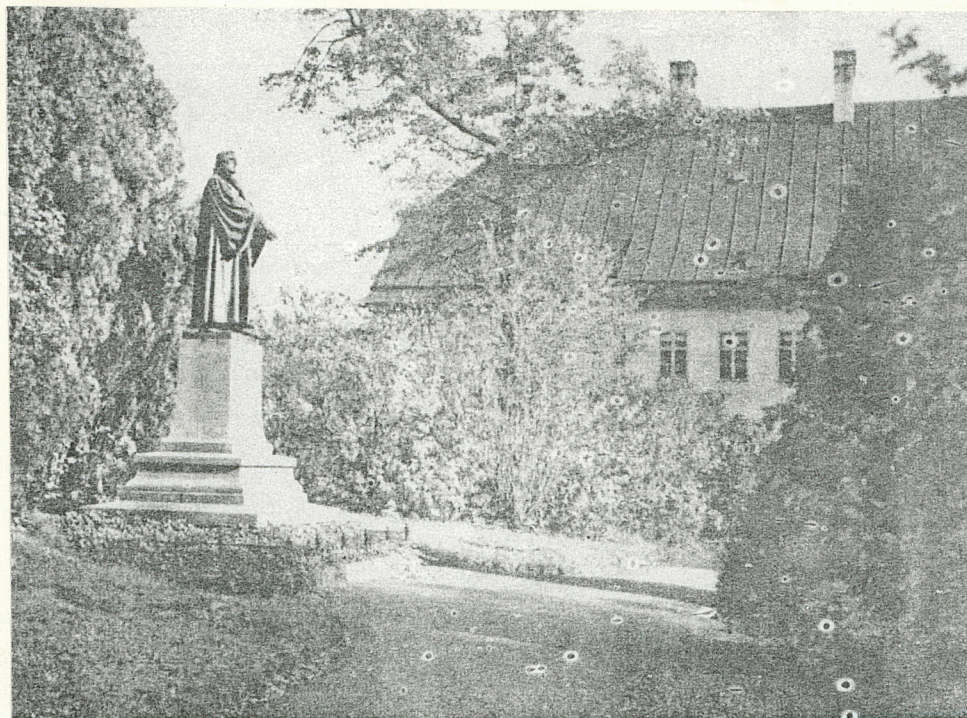

SYTUACJA skala 1:2000

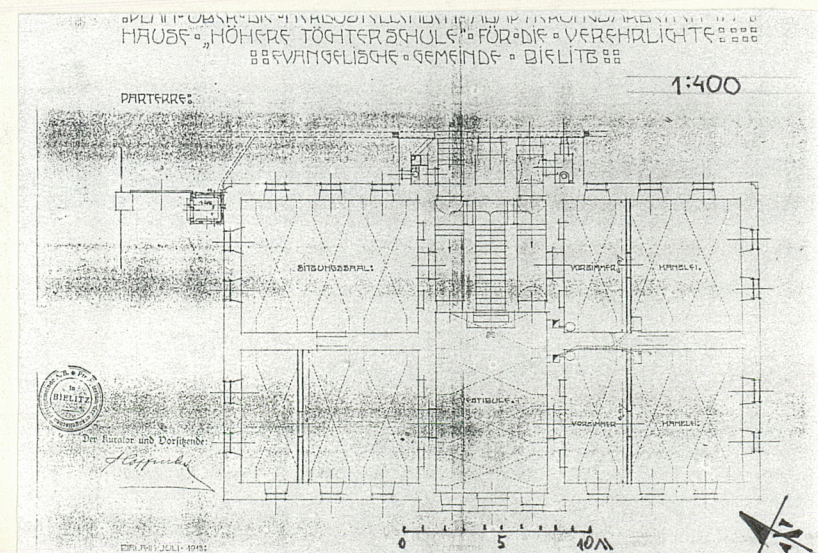
- zespół kościoła ewangelickiego
- plebania

1. Miejscowość BIELSKO-BIAŁA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) dawna szkoła ewangelicka	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) rzut, repr. archiw., zdjęcia
---------------------------------	--	--

tzw. „nowa” / obecnie plebania/

Posąg na tle zabytkowego budynku ewangelickiej plebanii z 1794 r. (tzw. nowa szkoła). W latach 1914—1945 pastorem-seniozem był dr Ryszard Wagner — redaktor, historyk i miłośnik miasta (†1945) Fot. z 1941

Wkładkę założył:mgr. Mariusz Godek.....20.10.1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:Archiwum SOZ Bielsko-Biała

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

5

6

Fot. 5 widok na sień w przednim trakcie
Fot. 6 widok budynku od strony zach.